

OPRACOWANIE PYTANIA

Stan wojenny z perspektywy obcokrajowca. Omów zagadnienie na podstawie utworu *Profesor Andrews w Warszawie* Olgi Tokarczuk. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie*

EPOKA

Literatura współczesna

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Zagadnienie polega na pokazaniu, że perspektywa obcokrajowca działa jak soczewka: bohater nie zna języka ani kontekstu politycznego, więc odbiera stan wojenny jako ciąg absurdalnych, niezrozumiałych obrazów. Tokarczuk nie opisuje wielkiej historii, lecz dezorientację i samotność jednostki wyrwanej ze swojego świata.

stan wojenny	Wprowadzony 13 grudnia 1981 roku przez władze PRL: wojsko na ulicach, godzina milicyjna, wyłączone telefony, internowania. Komisja oczekuje rozpoznania tych realiów w tekście, nie wykładu historycznego.
perspektywa obcokrajowca	Spojrzenie kogoś, kto nie zna języka, historii i kodów kulturowych, więc widzi zdarzenia bez ich znaczeń. Komisja chce usłyszeć, co ta perspektywa odśłania, a co zasłania.
absurd	Wrażenie bezsensu, które powstaje, gdy widzi się fakty bez ich przyczyn: czołgi bez wojny, kolejki bez towaru, karpie w wannach. Dla bohatera absurd jest doświadczeniem, dla czytelnika diagnozą systemu.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę, że spojrzenie obcokrajowca, pozbawione przyzwyczajenia i wiedzy, obnaża absurd i grozę stanu wojennego, a zarazem pokazuje wykluczenie człowieka bez języka z rozumienia rzeczywistości.
- ✓ Co najmniej trzy konkretne elementy opowiadania: zniknięcie opiekunki i odcięcie od świata, wędrówka po mieście z czołgami, kolejkami i pustymi sklepami, obrazy karpie oraz bezradność językowa bohatera.
- ✓ Kontekst historyczny stanu wojennego lub literacki zapis tego doświadczenia (na przykład *Raport z oblężonego Miasta*) i wniosek, że bez języka i kulturowego kodu historia staje się dla człowieka chaosem.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Sytuacja wyjściowa: brytyjski profesor psychologii przyjeżdża do Warszawy z wykładami, opiekuje się nim młoda Polka, która zostawia go w mieszkaniu w bloku i obiecuje wrócić następnego dnia. Znaczenie: bohater jest całkowicie zależny od pośrednika, bo nie zna języka ani miasta.
- Zniknięcie świata: w nocy wprowadzono stan wojenny, telefon milczy, opiekunka nie przychodzi, a profesor zostaje sam, bez informacji, z niewielką ilością pieniędzy. Znaczenie: odcięcie od komunikacji zamienia dorosłego naukowca w bezradnego człowieka.
- Miasto widziane bez kontekstu: czołgi i wojsko na ulicach, kolejki przed sklepami, puste półki, ludzie kupujący żywe karpie przed świętami; bohater nie wie, czy to wojna, święto czy katastrofa. Znaczenie: codzienność stanu wojennego staje się ciągiem surrealistycznych obrazów, a czytelnik widzi w nich absurd systemu.
- Bariera językowa: profesor próbuje pytać przechodniów po angielsku, odczytuje napisy, których nie rozumie, i doświadcza, że jego wiedza i pozycja nic tu nie znaczą. Znaczenie: bez języka człowiek zostaje wykluczony z rozumienia rzeczywistości i sprowadzony do roli dziecka.
- Poszukiwanie pomocy: bohater próbuje dotrzeć do ambasady lub do kogoś, kto go zrozumie, błądzi po mieście i zależy od przypadkowych gestów życzliwości obcych ludzi. Znaczenie: w świecie bez języka jedynym pomostem pozostaje ludzka dobroć, niezależna od słów.
- Poczucie snu i nierealności (opcjonalnie): Andrews odbiera Warszawę jak senny koszmar, w którym znane przedmioty i zachowania tracą sens. Znaczenie: Tokarczuk pokazuje historię nie jako ciąg faktów, lecz jako doświadczenie jednostki wyrwanej ze swojego świata.

LITERACKI

POLECANY

**Raport z oblężonego Miasta,
Zbigniew Herbert**

Herbert pisze z perspektywy kronikarza oblężonego miasta, który liczy dni, notuje ceny i zdrady i wie, o co toczy się walka; wiersz powstał w atmosferze stanu wojennego. Kontrast z profesorem Andrewsem pokazuje dwa spojrzenia na to samo doświadczenie: uczestnika, który rozumie i wybiera wierność, oraz obcego, który widzi tylko chaos.

HISTORYCZNY

**Stan wojenny w Polsce (13
grudnia 1981) i jego
pierwsze dni**

Wojsko i milicja na ulicach, godzina milicyjna, wyłączone telefony, internowania działaczy Solidarności, przemówienie generała Jaruzelskiego w telewizji, puste sklepy i kolejki przed świętami. Znajomość tych realiów pozwala zobaczyć, co profesor Andrews widzi, nie wiedząc, i na czym polega ironia opowiadania: czytelnik rozumie to, czego bohater pojąć nie może.

LITERACKI

**Podróże z Herodotem,
Ryszard Kapuściński**

Młody reporter przyjeżdża w 1956 roku do Indii bez znajomości angielskiego, gubi się w tłumie, nie umie zamówić jedzenia ani spytać o drogę i przeżywa własną bezradność jako lekcję pokory. To lustrzane odbicie sytuacji profesora Andrews: Polak jako obcy na Wschodzie i Anglik jako obcy w Polsce doświadczają tego samego wykluczenia przez język.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: spojrzenie obcokrajowca obnaża absurd i grozę stanu wojennego lepiej niż relacja uczestnika, bo pozbawione jest przyzwyczajenia.
- 2 Sytuacja bohatera: utrata opiekunki, języka i orientacji jako doświadczenie całkowitej bezradności.
- 3 Obrazy codzienności stanu wojennego widziane bez kontekstu: czołgi, kolejki, puste sklepy jako świat niezrozumiały.
- 4 Kontekst: *Raport z oblężonego Miasta* Herberta – kronikarz beznamiętnie spisuje monotonię oblężenia i bawiące się dzieci, ukrywając emocje; „oblężone Miasto” jako izolacja i ograniczenie praw mieszkańców, obok warszawiaków Tokarczuk, którzy mimo niepokoju żyją normalnie.
- 5 Wniosek: opowiadanie pokazuje, że bez języka i kulturowego kodu człowiek zostaje wykluczony z rozumienia rzeczywistości – historia staje się chaosem.